

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Юлиан Куюмджиев

за дисертационния труд на

Наталия Христова-Крачанова

„Значението на ритъма при музикалотерапевтичния подход

към лица със специални потребности“

за присъждане

на образователна и научна степен „Доктор“

с научен ръководител проф. д-р Илия Граматиков

Наталия Христова-Крачанова е възпитаник на СМУ „Христина Морфова“ в Стара Загора, където се дипломира със специалност Пиано. През 1999 г. завършва магистърска степен по Музикознание в Теоретико-композиторския и диригентски факултет на НМА „Проф. Панчо Владигеров“, а през 2016 г. – магистърска степен по Музикотерапия в същия факултет. Специализира Ритмика в НМА „Проф. Панчо Владигеров“, а по-късно и в института „Емил Жак-Далкроз“ в Женева. От 2017 г. е преподавател по Ритмика в НМА. От 2021 г. е редовен докторант по Музикотерапия към катедра „История на музиката и етномузикология“ в НМА „Проф. Панчо Владигеров“.

Пътят ѝ като професионален музикотерапевт започва през 2015 г. в Клиниката по детска клинична хематология и онкология към болница „Царица Йоанна“ – ИСУЛ. От 2016 г. Наталия Христова-Крачанова е музикален терапевт в Центъра за изкуства „Нео Гея“, където провежда индивидуални и групови музикотерапевтични сесии с деца с различни диагнози. Участвала е в редица семинари и курсове по музикална терапия в България, Хърватия, Германия, Нидерландия, Швейцария. Лектор е по

Музикотерапия в Консерваторията към „Onsekiz Mart University” в Чанаккале, Турция, и в Лятно училище „Аутизъм и музика“ към Асоциацията за лица с аутизъм в Турция. Сътрудници на благотворителната инициатива „Българската Коледа“. Наталия Христова-Крачанова е ръководител на международен проект (който се реализира в рамките на периода 2023 – 2026 г.) с участието на България, Турция, Румъния и Италия за изготвяне на ръководство за музикално обучение на деца, диагностицирани с разстройство от аутистичния спектър.

Темата на труда е актуална, а липсата на специализирани изследвания, посветени на терапевтичното въздействие на ритъма (което подчертава авторката в увода, с. 7) обуславя и значимостта на нейния избор, който е аргументиран въз основа на личния ѝ опит като музикотерапевт: „Изследователският ми интерес към темата бе провокиран от резултатите в личната ми практика на музикален терапевт, постигнати при прилагането на техники, основани на ритъма, върху пациенти с различни заболявания. Наблюденията ми относно благотворното въздействие на ритъма залегнаха в основата на мотивацията изводите от натрупания опит да бъдат теоретично обосновани и научно аргументирани“ (с. 6).

Трудът в обем 249 страници има логична и стройна структура, изграден е от въведение, четири глави, в края са очертани перспективите в музикалотерапевтичната практика. Той може да се раздели условно на две половини – първата и втората глава представят в теоретичен план проблеми, свързани с темата, а третата и четвъртата са посветени на личния музикалотерапевтичен подход, разработен от авторката. Текстът се основава на проучване на солидно количество специализирана литература в областта на музикалната педагогика и на музикотерапията, приложена в дисертацията.

В първата глава, очертаваща пътят на докторантката към изграждането на собствена музикалотерапевтична концепция, тя аргументира и формирането на „комплексен систематичен музикотерапевтичен подход, изцяло основан на ритъма“ (с. 8), определен от нея като интегративен, защото съчетава елементи от различни музикалнопедагогически системи (главно на Жак-Далкроз, но също на Орф и Кодай) с утвърдени техники, използвани в съвременната музикалотерапевтична практика. Това спомага за по-детайлно и пълноценно осмисляне на специфичната проблематика на изследването, свързана с една перспективна и активно развиваща се през последните десетилетия научна област.

Втората глава обосновава значението на ритъма в музикалната терапия, определен от докторантката като основен диагностичен, контролен и терапевтичен инструмент от гледна точка на съвременната когнитивна невронаука. Тя подчертава, че в труда употребява понятието ритъм в неговия тесен смисъл на музикален елемент и съответно всички понятия и термини, свързани с това понятие, са използвани в тяхното строго музикологично значение.

Отново във втората глава е представена и сензорно-моторната синхронизация (СМС), чрез която може да се идентифицира общото физическо и психическо състояние на човек. Наталия Крачанова извежда значението на ритъма като контролен и терапевтичен инструмент и в контекста на неврологичната музикална терапия (НМТ), която съчетава невромузикални изследвания и традиционни музикотерапевтични подходи.

На тази основа в третата глава на труда докторантката очертава своя личен музикалотерапевтичен подход, основан на ритъма, разработен във връзка с нейната практика като музикотерапевт на пациенти с различни неврологични нарушения. Тук специален акцент заслужава идеята на

Наталия Крачанова за създаването на кратки клавирни пиеси, съобразени с особеностите на ритмично-двигателните задачи в нейния подход. Плодотворно е сътрудничеството с гл. ас. д-р Емелина Горчева – композитор, автор на тези клавирни пиеси, които докторантката включва в специално пособие „Ритъм, музика, терапия“. Разработеният от нея музикалотерапевтичен подход Наталия Крачанова конкретизира и чрез представянето на проведена от нея музикалотерапевтична сесия, която съдържа упражнения, оформени в осем групи съобразно терапевтичните цели.

Като продължение на тази глава е и последната, четвърта, в която тя аргументира приложимостта на своя метод чрез описанието на конкретни случаи в практиката си като музикотерапевт (индивидуални и групови сесии) и спецификата на работния процес в тях. Тази информация е важна с оглед на все още малкото изследвания в областта на музикотерапията и особено на значението на ритъма в нея.

Трудът има завършен вид, ясен изказ и добре аргументирани изводи. Той притежава несъмнена стойност, съществени научни и научно-приложни приноси – и като авторско осмисляне на теоретичната проблематика в тази специфична научна област, и като практическа приложимост на основата на споделения ценен личен опит на докторантката. Работата на Наталия Крачанова очертава перспективността в развитието на специалността „Музикотерапия“ в НМА „Проф. Панчо Владигеров“ и може да се използва в учебния процес по тази специалност. В този смисъл смятам, че трябва да бъде издадено не само пособието, което е приложение към основния текст, но препоръчвам и трудът да бъде публикуван в цялостен вид.

Авторефератът в обем от 56 страници пълно и точно отразява съдържанието на труда. Докторантката има четири публикации по темата,

три от които са публикувани в *Докторантски четения 2022, сборник с материали от научна среща на докторанти в Националната музикална академия „Проф. Панчо Владигеров“*, 2022; *Музика и светоглед, XIII Академични пролетни четения, сборник с доклади от научна конференция с международно участие*, 2023; *Докторантски четения, сборник с материали от научна среща на докторанти в Националната музикална академия „Проф. Панчо Владигеров“*, 2023, а четвъртата е под печат в *Academic Forum “Integral Music Theory”*, София: *Национална музикална академия „Проф. Панчо Владигеров“*, 11/2024.

Поздравявам Наталия Христова-Крачанова и нейния научен ръководител проф. д-р Илия Граматиков и въз основа на качествата на труда и на личния принос на докторантката убедено предлагам на уважаемото научно жури да ѝ присъди образователната и научна степен „Доктор“ в професионално направление 8.3. „Музикално и танцово изкуство“ („Музикотерапия“).

8 юли 2024 г.

проф. д-р Юлиан Куюмджиев